

Razstave kot promocija dela šolske knjižnice

Exhibitions as a Way of Promoting the Work of the School Library

Aleša Marovt

Izvleček

V prispevku so navedene odmevnejše razstave, nastale pod avtorstvom knjižničark šolske knjižnice Prve gimnazije Maribor in na ogled postavljene na razstavnem prostoru pred knjižnico ter v knjižnici Prve gimnazije Maribor. Z večjimi razstavami predstavimo zanimive osebnosti, obdobja, knjižne zbirke, našo šolo in njihove obletnice. V vitrinah znotraj knjižnice z manjšimi razstavami obeležujemo aktualne dogodke. Novostim v šolski knjižnici je namenjena stalna, a spreminjajoča se razstava v vitrini in na vozičku znotraj knjižnice, ki jo redno osvežujemo. Razstave in s tem šolsko knjižnico promoviramo tudi s spremljevalnim programom: s kulturnimi prireditvami ob otvoritvah, s katalogi in drobnimi spominki v obliki razglednic in bralnih znamenj, ki nas spominjajo na razstave še dolgo po tem, ko slednje že pospravimo.

Ključne besede:

šolska knjižnica, razstave, kulturne prireditve, sodelovanje med šolo in drugimi institucijami

UDK 069.9:027.8

Keywords:

school library, exhibitions, cultural events, collaboration between the school and other institutions

Abstract

The article mentions some of the more prominent exhibitions created by school librarians at the grammar school Prva gimnazija Maribor, which were put on display in the exhibition space in front of the grammar school's library and in the library. With larger exhibitions we present interesting persons, periods, book collections, our school and anniversaries. With smaller exhibitions in display cases in the library we commemorate current events. New arrivals to the school library are presented in the permanent, yet changing exhibition in a display case and on a cart in the library. This exhibition is regularly updated. We promote exhibitions and thereby the school library with the side programme: with cultural opening events, with catalogues and small souvenirs in the form of postcards and bookmarks that remind us of exhibitions long after they are put away.

Ko šolski knjižničar išče načine, kako pridobiti uporabnika, mu razstaveni prostor šolske knjižnice lahko služi kot vsestransko orodje za spodbujanje branja.

UVOD

Razstavni prostor šolske knjižnice je tisti nemalokrat neizkoriščen potencial, ki ga šolska knjižnica v svojem temeljnem vzgojno-izobraževalnem poslanstvu zasleduje: uspešno nagovoriti in s tem pridobiti udeleženca izobraževalnega procesa – učenca oziroma dijaka, torej radovednega obiskovalca, zadovoljnega uporabnika in morda celo strastnega bralca.

S premišljenim načrtovanjem, proaktivnostjo in ustvarjalnostjo lahko razstavni prostor šolske knjižnice postane učinkovito orodje promocije šolske knjižnice in njenega vzgojno-izobraževalnega delovanja, kajti »glavni fokus promocije /.../ šolske knjižnice so uporabniki knjižnice: pri tem je osrednjega pomena uporaba knjižnice« (IFLA, 2019).

Ko šolski knjižničar išče načine, kako pridobiti uporabnika, mu razstavni prostor šolske knjižnice lahko služi kot vsestransko orodje za spodbujanje branja, izobraževanja, sodelovanja in druženja, saj »šolska knjižnica deluje kot /.../ družbeni prostor, odprt za kulturne, strokovne in izobraževalne dogodke (npr. prireditve, srečanja, razstave, vire) za šolsko skupnost« (IFLA, 2019).

S privlačnim izgledom razstavnega prostora šolske knjižnice lahko šolski knjižničarji pripomoremo tudi k dvigu ugleda branja: »v knjižnici in/ali drugih šolskih prostorih je mogoče organizirati posebne dogodke, ki dvigujejo ugled pismenosti in branja. To so lahko razstave ... « (IFLA, 2019)

RAZSTAVE V ŠOLSKI KNJIŽNICI PRVE GIMNAZIJE MARIBOR

V knjižnici Prve gimnazije Maribor (PGM) pri zasledovanju vzgojno-izobraževalnega poslanstva šolskih knjižnic pripravljamo tri tipe razstav:

- s prvo, »stalno«, a ves čas spreminjajočo se razstavo izpostavljamo novosti in jo večkrat mesečno osvežujemo, locirana je na premikajočem se vozičku in v osrednji vitrini knjižnice v neposredni bližini vhoda, kjer pritegne tako načrtne kot naključne radove-

dne poglede, pri čemer z novostmi potencialne ogledovalce in bralce sproti seznanjamo tudi na Instagramu in spletni strani šole (slednje v obliki priporočilnih seznamov);

- drugi tip predstavljajo »mini« razstave, ki najdejo mesto v drugi osrednji vitrini knjižnice – z njimi obeležujemo posebne dogodke, kot so obiski piscev na šoli ter obletnice, posebni uspehi (npr. prejem Prešernove nagrade) ali smrti znanih literatov;
- tretji tip razstav so večje oz. velike razstave na razstavnem prostoru pred knjižnico, ki jih postavljamo vsaj dvakrat letno.

V šolski knjižnici pripravljamo različne tematske razstave, ki so posvečene avtorjem, knjižnim zbirkam, literarnim obdobjem, Prvi gimnaziji Maribor, pomembnim obletnicam vseh prej navedenih in podobno. Pri izboru teme se knjižničarji najprej medsebojno posvetujemo (pregledamo aktualne teme, povezane s knjigami, branjem ali pa z našo šolo – jubileje avtorjev in zbirk, razglašena posebna leta na nacionalni ali mednarodni ravni ter količino gradiva šolske knjižnice, ki bi ga v povezavi z izbrano temo lahko uporabili za razstavo) in nato uskladimo predloge z vodstvom šole (predvsem glede ujemanja teme z drugimi načrtovanimi aktivnostmi šole ter glede finančnega načrtovanja izpeljave razstave, npr. tiska panojev, katalogov, kazalk in podobno).

Ko se lotimo vsebine, skušamo izbrskati in zbrati čim več informacij, na podlagi katerih bi izbrano temo lahko informativno celostno, tehtno in zanimivo predstavili občinstvu, pri čemer ne zanemarimo estetske komponente, o čemer se posvetujemo s tiskarjem (in včasih tudi z oblikovalcem), ki mu zaupamo izdelavo vizualne podobe panojev.

Razstave dijake in druge mimoidoče najprej vizualno nagovarjajo že samo s postavitvijo panojev in razstavljenim gradivom v vitrinah. Pri prikazu avtorja, njegovega življenja in literarnega oziroma umetniškega ustvarjanja izpostavimo pomembne dele njegove življenjske poti in razstavimo vse pripadajoče knjižnično gradivo, ki ga posedujemo v šolski knjižnici in ga po potrebi dopolnimo z gradivom iz lastnih zasebnih zbirk ali pridobljenim z medknjižničnega izposoja. Z izpostavljanjem knjižničnega

Ko se lotimo vsebine, skušamo izbrskati in zbrati čim več informacij, na podlagi katerih bi izbrano temo lahko informativno celostno, tehtno in zanimivo predstavili občinstvu, pri čemer ne zanemarimo estetske komponente.

gradiva avtorja in njegovo delo zagotovo bolj približamo ogledovalcem in potencialnim bralcem kot z običajno zloženimi ali celo med zaprašene knjižne police nemalokrat naloženimi knjigami.

Postavitvi večjih razstav sledi uradna, slovesna otvoritev, na katero vabimo z lično izdelanimi vabili in plakati, ki jih estetsko sooblikujejo naši dijaki pod vodstvom likovnih mentoric; spremlja jo umetniški, po navadi glasbeno-literarni program v čitalnici šolske knjižnice, ali pa je tudi odprtje razstave v vlogi spremljevalnega programa nekega drugega dogajanja, npr. tradicionalnega večera klasikov, ki poteka v neposredni bližini šolske knjižnice, na Prvem odru. Že samo odprtje razstave je kot kulturni in družabni dogodek priložnost za pomenke o razstavljenem gradivu, knjigah, avtorjih, literarnem okusu in branju, torej o temah, ki nas kot knjižničarje in bralce v družbi, v kateri branje na lestvici vrednot in priljubljenosti žal ne kotira več prav visoko, kljub temu ali pa prav zaradi tega še toliko bolj povezujejo.

Ko smo leta 2017 praznovali 500 let od nesluteno daljnosežnega koraka avguštinskega patra Martina Lutra, ki naj bi po izročilu na vrata cerkve v Wittenbergu pribil svojih 95 tez »o moči odpustkov«, smo ob tej priložnosti na razstavnem prostoru pred šolsko knjižnico pripravili pregledno razstavo na temo reformacije in protestantizma z naslovom »STATI INU OBSTATI ... 500 let reformacije«, saj je bil ta čas konstitutiven tako za slovenski knjižni jezik kot za slovensko književnost: Primož Trubar je pod vplivom reformatorskih idej poskrbel za prvi slovenski tiskani knjigi Katekizem in Abecednik (1550), Jurij Dalmatin za prvi celotni prevod Biblije (1584), Adam Bohorič za prvo slovnico o slovenščini (1584), Hieronim Megiser pa za slovenščino vključujoč štirijezikični slovar (1592). S tem so slovenski protestanti ne le postavili temelje slovenske književnosti in slovenskega knjižnega jezika, temveč so s svojim delovanjem obudili in okrepili slovensko narodno zavest o tem, da smo eno ljudstvo, ki govori skupni jezik in ustvarja svojo kulturo. Na hodniku pred šolsko knjižnico smo si to razstavo lahko ogledovali vse do konca januarja 2018.

Slika 1: Vhod na razstavo ob 500-letnice reformacije (oktober 2017)

Leta 2018 smo se na Prvi gimnaziji Maribor lotili skupnega projekta z Oddelkom za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Mariboru in Osnovno šolo Pesnica – razstavo *Romal sem po široki cesti* smo posvetili 100. obletnici Cankarjeve smrti in se tako poklonili velikanu slovenske književnosti, ki je že takrat slutil, kako veliko je dal slovenskemu narodu, in ki s svojimi idejami in spoznanji še danes globoko definira slovensko identiteto. Učiteljice z OŠ Pesnica so skupaj z učenci in študentkami pripravile vsebinski del razstave, ki prikazuje življenje in delo Ivana Cankarja. Na Prvi gimnaziji smo pri slovenskih gledališčih in Slovenskem gledališkem inštitutu pridobili gledališke liste in plakate premier ter v sodelovanju z dijaki in študentkami pripravili del razstave, ki se navezuje na gledališke uprizoritve Cankarjevih dram. Na Oddelku za slovanske jezike in književnosti pa so se profesorice in študenti ukvarjali s prevodi Cankarjevih del v tuje jezike – izbor prevodov je zajel deset Cankarjevih del. Razstava je bila na Prvi gimnaziji Maribor na ogled od oktobra do decembra 2018, razstavna pot nas je vodila vse od Maistrovega trga pred Prvo gimnazijo

skozi avlo šole do šolske čitalnice. Na tej poti smo najprej predstavili Cankarjeve življenjske postaje, in sicer od Vrhnike do Ljubljane, vse do Dunaja in nato do Rožnika ter končno spet Ljubljane. V šolski avli nas je objelo gledališko vzdušje, na improviziranem odru s kulisami so bolj pogumni lahko celo odigrali odlomke iz Cankarjevih dram. Na hodnikih pred knjižnico in v čitalnici pa so bili predstavljeni posamezni prevajalci Cankarjevih del in odlomki v izvirniku in prevodih.

Slika 2: Razstavni panoji Cankarjevih življenjskih postaj pred Prvo gimnazijo Maribor (oktober 2018)

Tradicionalni večer klasikov 2018, ki se je odvijal novembra tega leta na Prvem odru Prve gimnazije Maribor, smo posvetili spomenu na nedavno preminulega klasičnega filologa in prevajalca dr. Primoža Simonitija. Ob tej priložnosti smo na hodniku pred šolsko knjižnico postavili spominsko razstavo o njegovem življenju in delu. Novembra 2019 smo šeste Klasične dneve začeli s tradicionalnim večerom klasikov, ki smo ga posvetili spomenu znamenitega Slovenca dr. Karla Verstovška – tudi z otvoritvijo na hodniku pred šolsko knjižnico postavljene razstave, posvečene temu »političnemu očetu« slovenske univerze in profesorju na mariborski klasični gimnaziji. Po vrnitvi v šolske klopi smo leta 2021 pred knjižnico na ogled postavili novo razstavo o

literarnih ustvarjalcih, nekdanjih in tedanjih dijakih in profesorjih Prve gimnazije Maribor z naslovom *Literarna peresa Prve*. Tradicionalni večer klasikov novembra 2022 smo obogatili z odprtjem razstave *Antika – svet, ki ga nosimo v sebi*, posvečene osupljivemu življenju, talentu in delu tega leta preminulega akademika, klasičnega filologa, prevajalca in Prešernovega nagrajenca Kajetana Gantarja. Na otvoritvi je bila navzoča tudi njegova družina; Gantarjeva hči Marjana je po ogledu razstave na hodniku pred šolsko knjižnico impresionirano dejala: »Vedela sem, da je bi moj oče frajer, nisem pa vedela, da je bil TAK frajer!«

Marca 2022 je bila na hodniku pred šolsko knjižnico uradno odprta razstava ob 70-letnici knjižne zbirke Sinji galeb, najstarejše slovenske zbirke za mladino, ob kateri so odraščale generacije slovenskih otrok. Založba Mladinska knjiga je v knjižni zbirki, ki je ime dobila po knjigi Toneta Seliškarja *Bratovščina Sinjega galeba*, v tem času izdala 352 knjig za mladino, med njimi nekatera temeljna dela slovenske in svetovne književnosti, kot so *Mali princ*, *Pika Nogavička*, *Tajno društvo PGC*, *Butalci*, *Kekec*, *Skrivni dnevnik Jadrana Krta*, *Skrivni dnevnik mladega hipohondra*, prva mladostnikom namenjena antologija poezije *Pa da bi znal, bi vam zapel* in druge. V šolski knjižnici Prve gimnazije Maribor smo to pomembno obletnico knjižne zbirke, ki je s čarovnijo besed obarvala tudi naša mladostna leta, obeležili z razstavo, na kateri nam je z izjemnim osebnim angažmajem vodje knjižnice PGM Metke

Slika 3: Postavitev 352 knjig v vitrinah za razstavo *Na krilih sinjega galeba* in tapeta morja na tleh (marec 2022)

Kostanjevec iz lastne zbirke, šolske knjižnice ter s pomočjo drugih šolskih knjižnic, antikvariatov, sodelavcev, babic in dedkov uspelo fizično zbrati in razstaviti čisto vseh 352 knjig iz knjižne zbirke Sinji galeb!

Slika 4: Papirnati galebi naslovnice, visečih s stropa, in v ozadju celostenska tapeta naslovnice Seliškarjeve *Bratovščine Sinjega galeba*, po kateri je zbirka dobila ime (marec 2022)

Vse naslovnice knjig iz zbirke je tiskar poskeniral in nekoliko povečal – prepognjene smo v obliki galebov razobesili na luči pod stropovi v knjižnici in na hodniku pred njo, tako da so

nas galebi naslovnice obletavali ves čas razstave. Razstavi smo na hodniku pred knjižnico pridružili tudi likovni natečaj, na katerem so dijaki ustvarjali na temo najljubših zgodb iz zbirke. Odlomke iz izbranih knjig so naši srčni dijaki in dijakinje s profesoricami prebirali tudi starostnikom iz Doma starejših občanov Senecura Hoče - Slivnica in se tako prek zgodb Sinjega galeba tudi medgeneracijsko povezali ter bogatili, za kar so bili očitno ganjeni starostniki neskončno hvaležni, v živo se je z razstavnega prostora z reportažo javila tudi ekipa oddaje *Dobro jutro* na RTV Slovenija, naše dijake, ki so spregovorili o svojih bralnih srečanjih z omenjeno zbirko, pa je Radio Slovenija vključil tudi v oddajo *Kulturomat*.

V Kajuhovem letu smo se na Prvi gimnaziji Maribor spomnili nekdanjega dijaka, pesnika in člana odporniškega gibanja Karla Destovnika - Kajuha. Februarja 2023 smo mu posvetili razstavo na hodniku pred šolsko knjižnico, ki smo jo naslovili *Jaz sem droben, droben list*. Njegovo življenje smo predstavili po sklopih otroštvo-pesništvo-pisma-partizanstvo-prezgodnji molk. Naši dijaki 4. letnikov so si razstavo načrtno ogledali med urami slovenščine, saj so jo profesorji lahko povezali z izbirno snovjo iz učnega načrta. Poleg izvirnika druge izdaje njegove medvojne pesniške zbirke smo razstavili še tople stripe o njegovem življenju,

Slika 5: Medgeneracijsko druženje ob branju odlomkov besedil iz knjižne zbirke Sinji galeb ter pogovor s starostniki v Domu starejših občanov Senecura Hoče - Slivnica (april 2022)

Slika 6: Dijaki si ogledujejo razstavo o Kajuhu (april 2023).

izdane pod okriljem velenjske splošne knjižnice. Ker so se z reportažo o razstavi spet oglasili v oddaji *Dobro jutro* na RTV SLO, je presegla pričakovani doseg zanimanja, tako smo maja 2023 sodelovali na ponovni otvoritvi te razstave v Muzeju narodne osvoboditve Maribor, kamor smo jo zaradi velikega zanimanja posodili oziroma duplicirali.

Ni presenetljivo, da dijaki z zanimanjem ogledujejo razstavljeno gradivo v vitrinah, na panojih in stebrih pred šolsko knjižnico, medtem ko na knjižnih policah to isto gradivo sploh ne pritegne njihove pozornosti. Nemalokrat se zgodi, da pridejo dijaki k izposojevalnemu pultu z željo po izposoji prav razstavljenega gradiva. Če smo razstavljeno gradivo zajeli iz fonda šolske knjižnice, jim, če ga imamo, izposodimo dvojnik, če pa je želeni razstavljeni izvod edini, jih v začetnih mesecih razstave preusmerimo na izposajo v najbližjo splošno knjižnico, po določenem času trajanja razstave pa jim izposodimo tudi kak kos razstavljenega gradiva iz vitrin – pod pogojem, da bistveno ne oškodujemo razstave, katere izhodišče je,

da v začrtani obliki kontinuirano predstavi izpostavljeno gradivo in pritegne čim več ogledovalcev, *kasnejših* potencialnih bralcev.

SPREMLJEVALNI PROGRAM

Ob slovesnih otvoritvah razstav na PGM poskrbimo tudi za trajnejše spomin(k)e. Ob vsebinsko tehtnejših in odmevnejših razstavah na Prvi gimnaziji Maribor izdamo razstavne kataloge (pred odprtjem razstave, kot smo to izpeljali pri Sinjem galebu, Kajuhu ali pri literarnih ustvarjalcih PGM, ali pa tudi naknadno, kot na primer pri reformaciji, ko se je kasneje izkazala potreba po njem).

Ogledovalcem razstave o protestantizmu in reformaciji smo ponudili knjižne kazalke. Ob priložnosti Cankarjeve razstave smo izdali spominske kartonske kartice s citati Cankarjevih del v slovenščini in s prevodi v tuje jezike. V Kajuhovem letu smo ob otvoritvi razstave delili razglednice z njegovimi pesmimi ter ob zaključku bralne značke PGM uspešnim značkarjem podarili bralna znamenja z njegovimi verzi.

SKLEP

Razstave v šolski knjižnici pripomorejo k promociji knjižničnega gradiva, prostora in dela šolske knjižnice, kar ima za posledico povečanje zanimanja za razstavljeno gradivo in s tem povečan obisk šolske knjižnice. Uspešna razstava dijake, profesorje in druge obiskovalce izobražuje in pri njih vzbuja zanimanje

za določeno temo, da o njej razmišljajo in si postavljajo vprašanja, ter predstavlja spodbudo za njihovo lastno raziskovanje. Razstave spodbujajo tudi sodelovanje med šolo in drugimi institucijami (šolami, fakultetami, knjižnicami, domovi starejših, medijskimi hišami idr.), pri čemer dvigujejo ugled šole – Prve gimnazije Maribor, bralne kulture in ne nazadnje tudi poklica šolskega knjižničarja. ●

Viri in literatura

- IFLA – Smernice za šolske knjižnice (2015). <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines-sl.pdf>
- Kostanjevec, M. (2018). Romal sem po široki cesti, razstava v počastitev 100. obletnice Cankarjeve smrti. *Šolska knjižnica*, 27(4), 33–34.
- Kostanjevec, M., Marovt, A. in Rozman N. (2021). *Literarna peresa Prve: razstavni katalog*. Prva gimnazija Maribor.
- Kostanjevec, M. (2022). *On the Wings of the Blue Gull*. International Association of School Librarianship (IASL) Newsletter. https://iasl-online.org/resources/Documents/newsletter/2022/IASL%20Newsletter_April%202022.pdf
- Kostanjevec, M. (2022). Knjižna zbirka Sinji galeb: medgeneracijski bralni užitek. *Otrok in knjiga: revija za vprašanja mladinske književnosti, književne vzgoje in s knjigo povezanih medijev*, 49(114), 70–74.
- Kostanjevec, M. in Marovt, A. (2022). *Na krilih Sinjega galeba: razstava ob 70-letnici najstarejše slovenske knjižne zbirke za mladino: razstavni katalog*. Prva gimnazija Maribor.
- Kostanjevec, M. (2023). *Jaz sem droben, droben list: Karel Destovnik - Kajuh (1922–1944): razstavni katalog*. Prva gimnazija Maribor.
- Kostanjevec, M. in Marovt, A. (2023). *Stati inu obstati: katalog razstave ob 500-letnici reformacije: oktober 2017–februar 2018*. Prva gimnazija Maribor.
- Razstava Na krilih Sinjega galeba*. (19. 3. 2022). <https://365.rtvlo.si/arhiv/hudo/174857044>
- Stojanović, S. (2023). Pot knjige v knjižnici OŠ Prule – gostujoča razstava = A Book's Journey in the Library of Prule Primary School – a Travelling Exhibition. *Šolska knjižnica*, 32(1), 33–38.
- Vir vseh uporabljenih fotografij je spletna stran Prve gimnazije Maribor. <https://www.prva-gimnazija.si/>

ALEŠA MAROVT, univ. dipl. literarna komparativistka in prof. slovenščine, zaposlena na Prvi gimnaziji Maribor

Naslov: Prva gimnazija Maribor, Trg generala Maistra 1, 2000 Maribor

E-naslov: ales.marovt@prva-gimnazija.org